

ARAB TILINI O'RGANISHDA FE'LLARNI YODLASH VA LUG'AT BOYLIGINI OSHIRISHGA QARATILGAN ILOVALARNING O'RNI VA O'ZBEK FOYDALANUVCHILARI UCHUN ULARNING AHAMIYATI

Zoxidova Mohira

Abdullayeva Muazzam

“Yangi asr” hususiy universiteti

Kasimkhodjayeva Mutabar

Ilmiy rahbar: o'qituvchi UZWLU

kmotaxon@mail.ru

Annotatsiya. Ushbu maqolada arab tilini o'rganishda fe'llarni yodlash va lug'at boyligini oshirishga yordam beruvchi mobil ilovalar tahlil qilinadi. Har bir ilovaning interaktiv metodlari, vizual yondashuvi, talaffuzga asoslangan o'qitish va foydalanuvchi interfeysi o'zbek o'rganuvchilari uchun samaradorlik nuqtayi nazaridan baholanadi. Maqola yakunida ilovalarni o'zbek tilida yanada qulaylashtirish bo'yicha amaliy tavsiyalar beriladi.

Kalit so'zlar: arab tili, mobil ilovalar, fe'l konjugatsiyasi, lug'at yodlash, o'zbek o'rganuvchilari, talaffuz, til o'rganish

Аннотация. В статье анализируются мобильные приложения, способствующие запоминанию глаголов и расширению словарного запаса при изучении арабского языка. Каждое приложение оценивается с точки зрения эффективности для узбекоязычных пользователей — с учётом интерактивных методов, визуального подхода, фонетических материалов и удобства интерфейса. В завершение представлены практические рекомендации по адаптации приложений для узбекских обучающихся.

Ключевые слова: арабский язык, мобильные приложения, спряжение глаголов, запоминание слов, узбекские учащиеся, произношение, изучение языка

Abstract. This article analyzes mobile applications that support the memorization of Arabic verbs and the enrichment of vocabulary for learners of Arabic. Each app is evaluated in terms of its effectiveness for Uzbek-speaking users, with attention to interactive methods, visual learning, pronunciation-based instruction, and user interface accessibility. The article concludes with practical suggestions for adapting these tools to better suit Uzbek learners' needs.

Keywords: Arabic language, mobile applications, verb conjugation, vocabulary acquisition, Uzbek learners, pronunciation, language learning

Kirish

Zamonaviy texnologiyalar rivojlanib borar ekan, chet tillarini o'rganish jarayonida mobil ilovalarning ahamiyati tobora ortib bormoqda. Ayniqsa, arab tilini o'rganishda fe'llarni konjugatsiya qilish, so'z boyligini oshirish, talaffuzni yaxshilash va grammatik tizimni tushunishda interaktiv ilovalar o'quvchilar

uchun muhim vositaga aylanmoqda. Bu holat til o'rganishda texnologiyalarning o'zni haqidagi so'nggi tadqiqotlarda ham o'z ifodasini topgan. Xususan, mobil ilovalar orqali ta'lim olish mashg'ulotlari an'anaviy metodikaga nisbatan ko'proq ishtirok va faoliyatga asoslangani tufayli, o'quvchilarning motivatsiyasi va eslab qolish darajasi yuqori bo'lishi aniqlangan (Kukulska-Hulme & Shield, 2008; Al-Jarf, 2020).

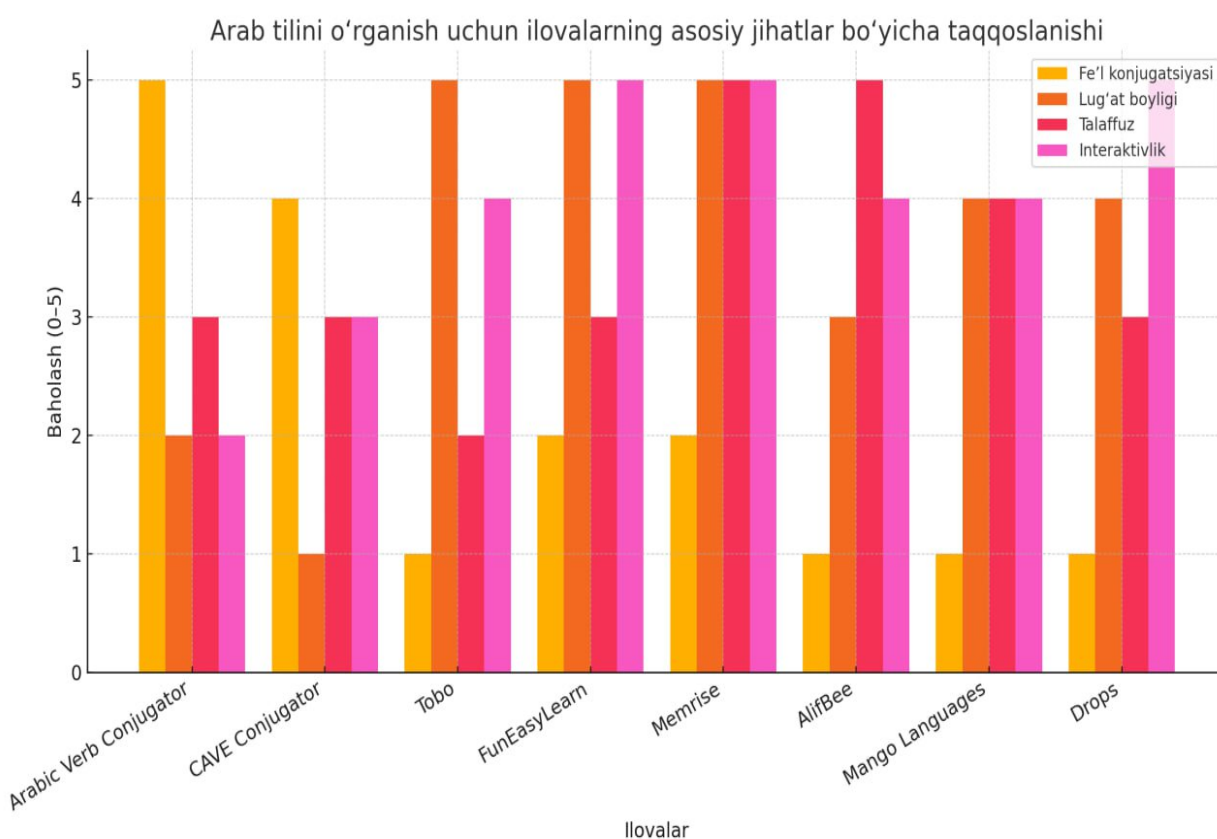
Avvalo, Arabic Verb Conjugator ilovasi arab tilidagi trilateral va quadrilateral fe'llarni har xil zamon va nisbalarda konjugatsiya qilish imkoniyatini beradi. Ushbu ilova ingliz tilida ishlaydi, lekin foydalanuvchiga rus tilida ham ma'lumot olish imkoniyatini yaratadi. Qur'oniyl kontekstlarda ishlatiladigan fe'llarni aniqlash, ularning zamon va nisbadagi o'zgarishlarini ko'rish imkoniyati bu ilovani diniy matnlarni chuqurroq o'rganishga intilayotganlar uchun ayniqsa foydali qiladi. Biroq, o'zbek tilida izohlarning yo'qligi ayrim boshlang'ich darajadagi foydalanuvchilar uchun tushunish murakkabligini keltirib chiqaradi. Bu holat Vygotskiy (1978) tomonidan ilgari surilgan "yaqin rivojlanish zonasi" konsepsiyasi bilan hamohang bo'lib, o'quvchining o'z ona tilidagi izoh va yondashuvlar orqali yangi bilimlarni osonroq egallashi mumkinligini ko'rsatadi. Yana bir iOS uchun ishlab chiqilgan CAVE Arabic Verb Conjugator ilovasi ham foydalanuvchilar tomonidan yuqori baholangan. Uning interfeysi sodda va intuitiv bo'lib, murakkab grammatika tuzilmalarini o'rganish jarayonini osonlashtiradi. Bu ilovaning salohiyati yuqori bo'lsa-da, o'zbek tilida yordamchi materiallarning mavjud emasligi uning qamrovini cheklashi mumkin. Sweller (1988) tomonidan taklif etilgan kognitiv yuklama nazariyasiga ko'ra, ona tilida berilgan qo'shimcha tushuntirishlar o'quvchi uchun axborotni qayta ishlash jarayonini yengillashtiradi. Shuningdek, ushbu ilova mashq qilish uchun avtomatik tarzda yangi misol fe'llar yaratish funksiyasiga ega bo'lib, foydalanuvchining faol qatnashuvini oshiradi.

Fe'llar bilan bir qatorda, lug'at boyligini oshirishga qaratilgan Tobo: Learn Arabic Vocabulary, FunEasyLearn, va Memrise kabi ilovalar ham yuqori samaradorlikka ega. Ular fleshkartalar, kontekstual mashqlar, o'yinli yondashuvlar orqali so'zlarni eslab qolishni kuchaytiradi. Mayer (2001) o'zining multimodal o'rganish nazariyasida vizual, eshitish va kinestetik uslublarni uyg'unlashtirish orqali o'quv samaradorligini oshirish mumkinligini ta'kidlaydi. Xususan, Memrise ilovasida so'zlar grafik va eshitish materiallari bilan birga taqdim etilgani arab tilining talaffuzi murakkab jihatlarini yaxshiroq o'zlashtirish imkonini beradi. Bundan tashqari, Memrise foydalanuvchilarga o'z o'quv maqsadlarini belgilash va o'z tezligida o'rganish imkonini beruvchi shaxsiylashtirilgan dars rejasini taqdim etadi.

Arab tilini endigina o'rganayotganlar uchun AlifBee ilovasi alohida ahamiyat kasb etadi. Ushbu platforma harflarni tanish, talaffuzni o'rganish va so'z boyligini shakllantirishga qaratilgan bo'lib, fonologik xabardorlikni rivojlantiradi (Nation & Newton, 2009). Bosqichma-bosqich o'rganish yondashuvi bilan AlifBee foydalanuvchilarga arab tili asoslarini mustahkam egallash imkonini

beradi. Shuningdek, ushbu ilovada yutuqlar asosida motivatsion belgilar (badges) va darajalarni ochish tizimi mavjud bo'lib, o'quvchini rag'batlantiradi.

Shuningdek, Drops va Mango Languages ilovalari grafik va lahja markazli o'rganish metodikasini taklif etadi. Mango Languages ilovasida turli arab lahjalari (masalan, misr, levant va iroq lahjalari) asosida dialog shaklida ta'lim berilishi real hayotiy muloqotga tayyorlovchi kontekstual metodni qo'llaydi. Richards va Rodgers (2014) tomonidan tavsiya etilgan kommunikativ yondashuv bu kabi interaktiv usullarda yaqqol ko'zga tashlanadi. Drops ilovasi esa "gamification" elementlariga boy bo'lib, qisqa vaqt ichida ko'p ma'lumotni qamrab olishga yordam beradi. Bundan tashqari, u offline rejimda ishlashi mumkin, bu internetga kirish cheklangan foydalanuvchilar uchun qulaylik yaratadi.

Umuman olganda, yuqorida tahlil qilingan barcha ilovalar arab tilini o'rganishda zamonaviy va samarali vosita sifatida xizmat qilishi mumkin. Biroq o'zbek foydalanuvchilari uchun bu ilovalar to'liq moslashgan emas. Shu bois, quyidagi takliflar asosida ularni lokalizatsiya qilish tavsiya etiladi:

1. Ilovalar interfeysiga o'zbek tilini kiritish.
2. Grammatik tushunchalarni o'zbek tilida soddalashtirib tushuntirish.
3. Har bir fe'l va so'z uchun o'zbek tilidagi izoh, misol va talaffuzli namunalarni qo'shish.
4. O'zbeklar uchun mos maxsus o'quv yo'nalishlarini ishlab chiqish (masalan, "O'zbekcha-arabcha kundalik suhbatlar" bloki).

Bu kabi tashabbuslar nafaqat til o'rganishni osonlashtiradi, balki o'zbek o'rganuvchilarining motivatsiyasini oshirib, ularni mustaqil va ongli o'rganish sari yo'naltiradi.

Adabiyotlar ro'yxati

1. Al-Jarf, R. (2020). Mobile learning for vocabulary acquisition in EFL teaching. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 16(2), 681–693.
2. Kukulska-Hulme, A., & Shield, L. (2008). An overview of mobile assisted language learning: From content delivery to supported collaboration and interaction. *ReCALL*, 20(3), 271–289.
3. Mayer, R. E. (2001). *Multimedia learning*. Cambridge University Press.
4. Nation, I. S. P., & Newton, J. (2009). *Teaching ESL/EFL Listening and Speaking*. Routledge.
5. Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2014). *Approaches and Methods in Language Teaching* (3rd ed.). Cambridge University Press.
6. Sweller, J. (1988). Cognitive load during problem solving: Effects on learning. *Cognitive Science*, 12(2), 257–285.
7. Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Harvard University Press.